

**Knowledge
for Climate**

Stakeholderoverzicht

Droge Voeten 2050

Opbrengst van workshop stakeholderanalyse 4 juli 2011

Copyright © 2010 JAAR AANPASSEN IN HUIDIG JAAR

National Research Programme Knowledge for Climate/Nationaal Onderzoeksprogramma Kennis voor Klimaat (KvK) All rights reserved. Nothing in this publication may be copied, stored in automated databases or published without prior written consent of the National Research Programme Knowledge for Climate / Nationaal Onderzoeksprogramma Kennis voor Klimaat. Pursuant to Article 15a of the Dutch Law on authorship, sections of this publication may be quoted on the understanding that a clear reference is made to this publication.

Liability

The National Research Programme Knowledge for Climate and the authors of this publication have exercised due caution in preparing this publication. However, it can not be excluded that this publication may contain errors or is incomplete. Any use of the content of this publication is for the own responsibility of the user. The Foundation Knowledge for Climate (Stichting Kennis voor Klimaat), its organisation members, the authors of this publication and their organisations may not be held liable for any damages resulting from the use of this publication.

Authors

Daan Boezeman¹
Martijn Vink²

¹Radboud Universiteit Nijmegen, leerstoelgroep Milieu en Beleid

²Wageningen Universiteit en Research Centre, leerstoelgroep Bestuurskunde
KvK Thema 7: Governance of Adaptation

KvK Thema 7

Deliverable 4.1.6

Thanks to the 'Project Group Droge Voeten 2050' part of the KvK Hotspot Ondiepe Wateren en Veenweide gebieden

This research project (;) was (is) carried out in the framework of the Dutch National Research Programme Knowledge for Climate (www.knowledgeforclimate.org) This research programme is co-financed by the Ministry of Infrastructure and the Environment .

Inleiding

In 2011 zijn de provincies Groningen, Drenthe en Friesland en de waterschappen Noorderzijlvest, Hunze & Aa's en Wetterskip Fryslân gestart met een verkenning naar maatregelen tegen wateroverlast vanuit de boezemsysteemen. De verwachte klimaatverandering, bodemdaling door gaswinning en de mogelijke verhoging van de veiligheidsnormen vormen de aanleiding voor de verkenning. De studie Droge Voeten 2050, initieel HOWA (Hoog-Water) 3 genoemd, volgt op de in het verleden uitgevoerde studies HOWA 1, HOWA 2 en de Quickscan HOWA 3. In de beoogde projectperiode tot 2014 dienen de gevolgen van de drie genoemde ontwikkelingen op de boezemsystemen in kaart gebracht te zijn. Voorts dienen pakketten van maatregelen te worden voorgesteld, om het watersysteem in 2025 aan de dan geldende normen te laten voldoen. Deze maatregelen moeten het systeem ook op de lange termijn (2050/2100) op orde houden.

Het voorliggende document komt voort uit de doelstelling van de projectgroep om in de studie Droge Voeten 2050 sterker in te zetten op participatie van stakeholders. Om bouwstenen voor het participatietraject aan te leveren heeft de projectgroep contact met het Kennis voor Klimaat consortium Governance of Adaptation. Op 4 juli 2011 is een workshop stakeholderanalyse georganiseerd om inzicht te krijgen in de potentieel relevante stakeholders voor de studie Droge Voeten 2050. Het voorliggende document is de opbrengst van deze workshop.

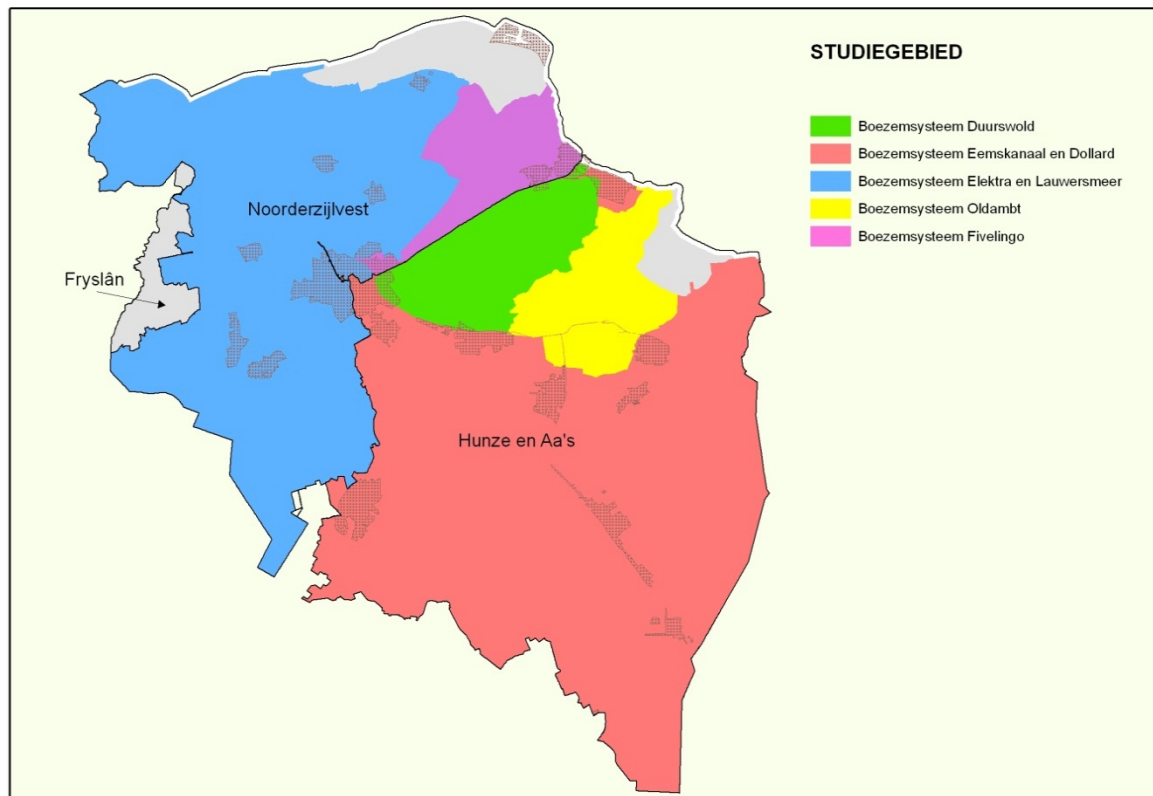
In de workshop is gebruik gemaakt van de methode 'mapping' uit de Leidraad Stakeholderparticipatie (Hage & Leroy, 2007) om de stakeholders in kaart te brengen. Deze methode, gebaseerd op de beleidsarrangementenbenadering (Arts & Leroy, 2006), beoogt de aanwezige kennis van het projectteam te gebruiken om tot een indeling en ordening van kernspelers en meer perifere actoren te komen. Tijdens de workshop is het projectteam uiteen gegaan in twee subgroepen om 1) een lijst op te stellen van alle potentiële actoren bij Droge Voeten 2050 en 2) die actoren te plaatsen op een kaart met drie cirkels. Partijen met een groot belang in het midden, met minder belang aan de buitenkant. Van de argumenten voor de positionering van een actor maakten de projectleden notities. Vervolgens zijn de twee kaarten plenair met elkaar vergeleken, en is in een gestructureerde discussie één gezamenlijke kaart opgesteld (zie figuur 2). Over de plaatsing van actoren bestond in de synthesesdiscussie een grote mate van consensus onder de projectgroepleden. Het voorliggend rapport is teruggekoppeld aan de deelnemers van de workshop, en aangevuld op incompleetheiden. Aan de workshop namen 8 projectleden deel (Rob Burkunk & Huub Schuurman, provincie Groningen; Leo de Vree, provincie Drenthe; Kees de Jong & Jan Gooijer, Waterschap Noorderzijlvest; Jan den Besten & Erik Jolink, Waterschap Hunze & Aa's; Joca Jansen, Wetterskip Fryslân) en stond onder leiding van Daan Boezeman (RU Nijmegen; KvK Governance of Adaptation).

In dit rapport wordt eerst kort het studiegebied van Droge Voeten 2050 geschetst. Daarna volgt de opbrengst van de workshop: de actorenkaart. In de daaropvolgende toelichting is de argumentatie terug te vinden voor het plaatsen van de verschillende actoren op deze kaart, zoals die in de workshop naar voren is gekomen. In de bijlagen zijn de kaarten opgenomen van de subgroepen, alsmede enige aanvullende informatie.

Studiegebied

Het studiegebied wordt gevormd door de beheergebieden van de waterschappen Noorderzijvest en Hunze & Aa's. Bij Noorderzijvest gaat het om de boezemsystemen van Elektra, Lauwersmeer en Fivelingo. Bij Hunze & Aa's gaat het om de boezemsystemen van Eemskanaal en Dollard, Duurswold en Oldambt. Omdat het Lauwersmeer ook onderwerp van studie is, nemen ook Wetterskip Fryslân en de provincie Fryslân deel.

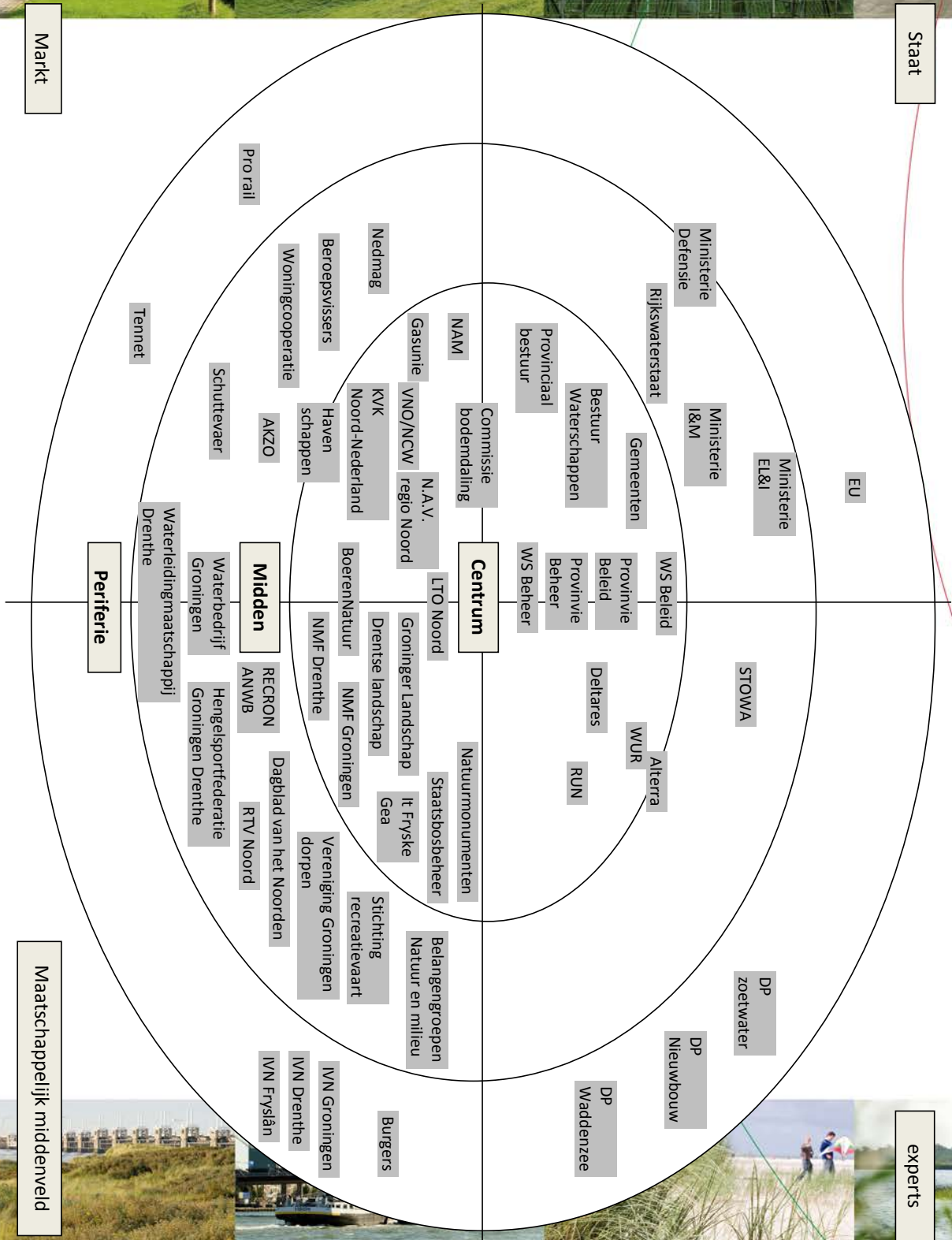
Figuur 1 kaart studiegebied

1 Actorenkaart

Markt

Staat

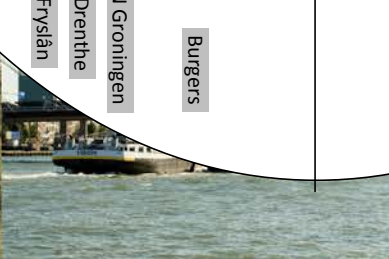

Periferie

Centrum

experts

Maatschappelijk middenveld

Figuur 2 synthesekaart actoren Droge Voeten 2050

2 Toelichting

Overheden

Centrum Provinciale besturen (3). Nemen een centrumpositie in door de formele besluitvormingsbevoegdheid die zij in het beleidsproces hebben. Bovendien spelen zij de rol van opdrachtgever aan het projectteam.

Waterschapsbesturen (3). Nemen een centrumpositie in door de formele besluitvormingsbevoegdheid die zij in het beleidsproces hebben. Bovendien spelen zij de rol van opdrachtgever aan het projectteam.

Gemeenten (ca. 35, zie Annex 2 lijst van gemeenten per waterschap). De uitkomsten van de studie hebben potentiële gevolgen voor het landgebruik. Daarom kunnen de uitkomsten van Droge Voeten 2050 raken aan het Ruimtelijke Ordeningsbeleid en doorwerken in (te wijzigen) bestemmingsplannen van de gemeenten. Behalve ruimtelijke inpassing kunnen ook de regionale lasten en stedelijke wateropgave voor de gemeenten van belang zijn in deze studie. Het belang van de gemeenten zal mogelijk bij latere uitvoeringsfasen groter worden, maar zij kunnen ook een rol hebben in het ontwikkelen van pakketten maatregelen. Opties als het inrichten van waterbergingsgebieden binnen gemeentegrenzen of het verhogen van kades kunnen een grote impact hebben en tot wrijving leiden. Vertegenwoordiging zou initieel via de waterambassadeurs kunnen verlopen. De gemeenten worden bovendien vertegenwoordigd via de regionale VNG-koepels Vereniging van Groninger Gemeenten¹, Vereniging van Drentse Gemeenten², Vereniging van Friese Gemeenten³. Per gemeente kan het belang sterk verschillen.

Cie. Bodemdaling. Deze commissie⁴, in 1984 in het leven geroepen door een overeenkomst tussen provincie en de NAM, is ingesteld om vast te stellen wat er gedaan kan worden om de negatieve effecten van bodemdaling door gaswinning te compenseren en wat de kosten daarvan mogen zijn. In deze studie wordt specifiek gekeken naar welke maatregelen er in relatie tot bodemdaling genomen kunnen worden. De commissie dient mee te betalen aan de maatregelen voortkomend uit de studie.

Beleidsafdelingen provincies. Zijn van belang door het aanleveren van kennis, randvoorwaarden en input uit belendende beleidsvelden. Tijdens de workshop genoemde belangen van de provincies zijn onder meer veiligheid, lastendruk, ruimtelijke inpassing, uitvoering van het omgevingsbeleid, functiecombinatie en flexibiliteit van het systeem. Relevante deelvelden c.q. afdelingen binnen de provincies zijn met name de civieltechnische afdelingen, RO, economie, milieu, cultuur & welzijn, natuur & landschap, water.

¹ <http://www.groningergemeenten.nl/>

² <http://www.vng.nl/smarthub/lys?ch=810-20195>

³ <http://www.friesegemeenten.nl/>

⁴ <http://www.commissiebodemdaling.nl/>

Beleidsafdelingen waterschappen. Tijdens de workshop genoemde belangen van de waterschappen zijn onder meer lage lasten, veiligheid tegen lage kosten, gezond systeem, beheersbaar (o.a. flexibel) systeem, combinatie van functies. Relevante projecten binnen de beleidsafdelingen zijn o.a. projecten die zich op de kaden richten en waterkwaliteit.

Beheerafdelingen provincies. Leveren kennis aan over de betreffende gebieden.

Beheerafdelingen waterschappen. Relevante hoofdprocessen binnen het beheer zijn 'Voldoende' en 'Schoon' (geldt voor Noorderzijlvest).

Midden Rijkswaterstaat. RWS is de vaarwegbeheerder en beheerder van de Waddenzee. RWS zit niet direct bovenop de studie. In de Droogtestudie is de Waterdienst wel betrokken. Het district Noord zit op enige afstand. De afstand naar centraal Den Haag is groter. Mogelijk wordt de rol van RWS groter naarmate bepaalde opties in beeld komen, bijvoorbeeld een extra lozingspunt op de Waddenzee. De organisatie heeft daarnaast verschillende rollen. RWS kan in haar rol als beheerder optreden, maar ook als kennisleverancier.

Ministerie van EL&I. Relevant om hun rol in gaswinning en subsidies daarop. Daarnaast vertegenwoordigd het ministerie het rijksaanspreekpunt op het gebied van natuur en landbouw.

Ministerie van I&M. Dit ministerie is relevant door de uitvoering van het klimaatakkoord en eventueel het raken van projectmaatregelen aan de nota ruimte en structuurnota's.

Ministerie van Defensie. Is beheerder van militaire oefenterreinen, bijvoorbeeld De Marnewaard in het Lauwersmeergebied. Sommige terreinen (Balloërveld) zijn inmiddels overgedragen aan Staatsbosbeheer.

Periferie Europese Unie. Wordt hier als een perifere actor benoemd, omdat vanuit de EU randvoorwaarden, doelstellingen en richtlijnen worden opgelegd, zoals de Kaderrichtlijn Water. Echter, zo lang daar aan voldaan wordt speelt de actor EU geen directe rol. Het zijn belangrijke, harde randvoorwaarden die van invloed zijn op de speelruimte van de studie, maar de EU heeft geen rol in het proces.

Maatschappelijk middenveld

Centrum Natuur- en Milieufederaties (NMF, Groningen⁵, Drenthe⁶ en Friesland⁷). Koepelorganisatie voor milieu-, natuur- en landschapsverenigingen. Behartigen de belangen van kleine en lokale verenigingen, ongeveer 50 in Groningen, 40 in Drenthe en 35 in Friesland. Verschillende mogelijke belangen van de

⁵ <http://www.nmfgroningen.nl>

⁶ <http://www.nmfdrenthe.nl/>

⁷ <http://www.friesemilieufederatie.nl/>

federaties die in de workshop genoemd werden zijn: natte natuur, gezond systeem, geen inundatie van boezemwater in kwetsbare gebieden, natuurlijk peilbeheer en combinatie van functies.

Staatsbosbeheer. Voor alle terreinbeheerders geldt dat hun positie voor een belangrijk deel bepaald wordt door het grondbezit. Op de terreinen van SBB zouden mogelijk bergingsgebieden gerealiseerd kunnen worden. Daarnaast kunnen zij leverancier zijn van lokale specifieke kennis. Hebben in eerdere projecten in stadia van aanwijzing van gebieden succesvolle lobby activiteiten kunnen opzetten, met name bij Noorderzijlvest, om bepaalde plannen te wijzigen/cancellen.

Provinciale Landschappen (Groninger Landschap⁸, Drentse Landschap⁹, It Fryske Gea¹⁰). Voor de regionale terreinbeheerders geldt in grote lijnen hetzelfde als voor Staatsbosbeheer. Provinciale landschappen zijn zeker zo belangrijk omdat daar in principe verschillende bergingsgebieden gerealiseerd zouden kunnen worden.

Natuurmonumenten. Idem SBB en Prov. Landschappen.

Midden RECRON. De belangenbehartiger voor recreatieondernemers in de regio is RECRON¹¹.

Verenigingen Kleine Dorpen (Vereniging Groninger Dorpen¹², Drenthe?, Friesland?). De verenigingen voor dorpsbelangen, vertegenwoordigd door genoemde provinciale koepels, komen meestal pas in beeld zodra NIMBY-achtige maatregelen op de agenda komen. Dit zijn private verenigingen die afwijkende standpunten kunnen innemen ten opzichte van (provinciale koepels van) gemeenten. In afwezigheid van NIMBY maatregelen kan mate van organisatie, betrokkenheid en gewenste invloed van dorpsverenigingen lager zijn. Organisatie kan ook ad hoc en zeer lokaal zijn. Media-aandacht kan een mobiliserende werking op burgers hebben, maar media kunnen ook gemobiliseerd worden door georganiseerde burgers en dus als hulpbron fungeren. Op de vraag hoe deze actoren een rol kunnen hebben, kwam uit de workshop naar voren dat het een mogelijkheid kan zijn om burgers via belangenverenigingen juist in een beginstadium te consulteren. Hierin kan naar probleempercepties gevraagd worden, reflectie verkregen worden op de langetermijn-vraagstukken en gekeken worden of de probleemperceptie van de projectgroep gedeeld wordt door burgers. Afhankelijk van de reactie kan besloten worden of er meer of minder betrokkenheid mogelijk c.q. wenselijk is. Genoemde argumenten voor deze werkwijze zijn de specifieke lokale kennis die deze partijen bezitten van de regio en/of lokale sociale verhoudingen die voor de latere oplossingsfasen van belang (kunnen) zijn.

Belangengroepen Landschap. Verschillende verenigingen die zich met het landschap bezig houden komen in beeld als bepaalde alternatieven ingrepen in het landschap vergen. In sommige gevallen

⁸ <http://www.groningerlandschap.nl/>

⁹ <http://www.drentslandschap.nl/>

¹⁰ <http://www.fryskegea.nl>

¹¹ <http://www.recron.nl/>

¹² <http://www.groningerdorpen.nl/>

toetsen deze verenigingen ingrepen aan de kwaliteit van het landschap. Een voorbeeld daarvan is de betrokkenheid in het verleden bij het aanwijzen van waterbergingsgebieden. In die hoedanigheid hadden deze verenigingen een consulterende rol, en in mindere mate een beïnvloedende of afwegende rol die centrumactoren wel innamen. Genoemde voorbeelden zijn de stichtingen die zich inzetten voor behoud, herstel en ontwikkeling van het landschap, Waddenvereniging, Das en Boom en allerlei andere groene verenigingen. Ze zijn deels via de milieufederaties vertegenwoordigd.

Media. Dagblad van het Noorden, RTV Noord en overige media.

ANWB. Relatie via de belangen voor de watersport.

Hengelsportfederatie Groningen Drenthe¹³. Sportvissers behartigen deelbelangen in het waterveld, zoals toegankelijkheid, vispasseerbaarheid, etc.

Recreatievaart. Vergelijkbaar met sportvissers.

Periferie Natuur- en Milieueducatie (IVN). Kunnen in hun educatiedoelstelling ook een brug zijn om burgers te informeren.

Burgers. Afhankelijk van de fase wil of zal de burger in meer of mindere mate betrokken zijn. Vertegenwoordiging kan via organisaties verlopen. In de fase van het formuleren van NIMBY-achtige maatregelen komen burgers in beeld die direct geraakt worden. Organisatie en vertegenwoordiging loopt dan mogelijk via dorpsbelangen (zie hiervoor).

Marktpartijen

Centrum LTO Noord¹⁴. Koepel- en lobbyorganisatie van land- en tuinbouworganisaties in noord Nederland. LTO Behartigt de belangen van een groot aantal agrarische ondernemers, is georganiseerd en heeft middelen om deel te nemen aan participatietrajecten. Doelstelling van LTO is het creëren en behouden van ruimte voor agrarische ondernemers. Genoemde belangen in de workshop zijn onder meer: voldoende drooglegging, lage overstromingsrisico's, lage economische schade, lage lasten.

Nederlandse Akkerbouw Vakbond (NAV) Regio Noord. Representeert een groep akkerbouwers die geen lid zijn van LTO.

¹³ <http://www.vissen.nl/>

¹⁴ <http://www.ltonoord.nl/>

BoerenNatuur¹⁵. Samenwerkingsverband voor agrarische natuurverenigingen in Friesland, Groningen, Drenthe en Flevoland. Vertegenwoordigt ruim vijftig verenigingen van verschillende omvang (zie bijlage 3).

NAM. Heeft door gasbehandelingsinstallaties een direct belang bij veiligheid en wateroverlast. Daarnaast zit de NAM veelal in de lager gelegen gebieden.

Gasunie. Heeft qua infrastructuur wel pijpleidingen en mogelijk meer vitale installaties, maar geen behandelingsinstallaties.

VNO/NCW. Goed georganiseerde partij die met name op het terrein van economische belangen en lokale lasten een rol speelt.

Kamer van Koophandel. Ongeveer idem VNO/NCW.

Havenschappen. Voor Groningen Seaports is de afwateringssituatie bij Delfzijl belangrijk.

Midden Beroepsvissers. De belangen van deze verenigingen raken met name aan het bestaan van barrières, toegankelijkheid en economische belangen.

Beroepsvaart (Schuttevaer). Zie beroepsvissers.

Woningcorporaties. Bescherming woningvoorraad tegen wateroverlast.

NEDMAG. Magnesiumfabriek bij Veendam. Door de onttrekking van materialen voor hun productieproces veroorzaakt deze installatie bodemdaling.

AKZO. Chemische fabriek te Delfzijl.

Waterbedrijven (Waterbedrijf Groningen¹⁶, Waterleidingmaatschappij Drenthe¹⁷, Vitens (Friesland)¹⁸). Hebben twee poten. Hebben aan de ene kant het doel drinkwatervoorziening voor de burger en zijn aan de andere kant marktpartij bij industriële watervoorziening. Gebruiken in bepaalde gevallen oppervlaktewater als grondstof voor hun eindproduct.

Periferie ProRail. Een partij die bij specifieke maatregelen kaderstellend zou kunnen zijn. Een partij die toch vaak betrokken is, bijvoorbeeld ook bij het opstellen van provinciale omgevingsplannen.

¹⁵ <http://www.boerennatuur.nl/>

¹⁶ <http://www.waterbedrijfgroningen.nl/>

¹⁷ <http://www.wmd.nl/>

¹⁸ <http://www.vitens.nl>

TenneT. Voor Tennet geldt ongeveer hetzelfde als voor ProRail.

Experts

Centrum

Deltares. Doen berekeningen en leveren hydrologische modellen aan. Daarnaast hebben ze in eerdere HOWA2-studie ook ideeën en inzichten ingebracht. Noorderzijlvest heeft een samenwerkingsverband met Deltares om hun boezemmodel up to date te houden. Daarnaast worden nieuwe inzichten door Noorderzijlvest in samenwerking met Deltares gekoppeld aan en verwerkt in de modellen. Mogelijk is er een discrepantie tussen het belang van Deltares in de verschillende (hydrologische) deelprojecten en het project als geheel. Waar de rol in de technische werkgroepen groot zal zijn, is de betrokkenheid in het project als geheel (bij de projectgroep) minder.

Universiteit Wageningen. Door de betrokkenheid van Kennis voor Klimaat bij de studie Droge Voeten 2050 is er sprake van een wederzijdse relatie. Kennis wordt aangeleverd aan het project en informatie gelijktijdig afgetapt.

Universiteit Nijmegen. Idem WUR.

Midden

STOWA. De Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) is het kenniscentrum van regionale waterbeheerders in Nederland. STOWA ontwikkelt, vergaart en verspreidt kennis voor de opgaven van waterbeheerders. De kennis kan liggen op toegepast technisch, natuurwetenschappelijk, bestuurlijk-juridisch en sociaal-wetenschappelijk gebied (klimaatadaptatie, implementatie KRW, regionale waterkeringen, etc).

Alterra. Vergaart en ontwikkelt kennis op onder meer het gebied van (de samenhang tussen) landgebruik, landinrichting, klimaat en veenoxidatie.

Periferie

Deltaprogramma Nieuwbouw en Herstructurering. In dit deltaprogramma gaat nagedacht worden over bouwen in lager gelegen gebieden. De uitkomsten kunnen daarom van groot belang zijn voor oplossingsrichtingen in de studie Droge Voeten 2050.

Deltaprogramma Wadden. De Waddenzee is onderdeel van het geografische gebied dat Droge Voeten 2050 omvat. Dit deltaprogramma raakt aan het project en zal met name relevant zijn voor de kennis die uit het programma naar voren komt.

Deltaprogramma Zoetwater. Dit deltaprogramma raakt aan oplossingen die verband houden met het (tijdelijk) opslaan van winterneerslag voor toepassingen in droge perioden.

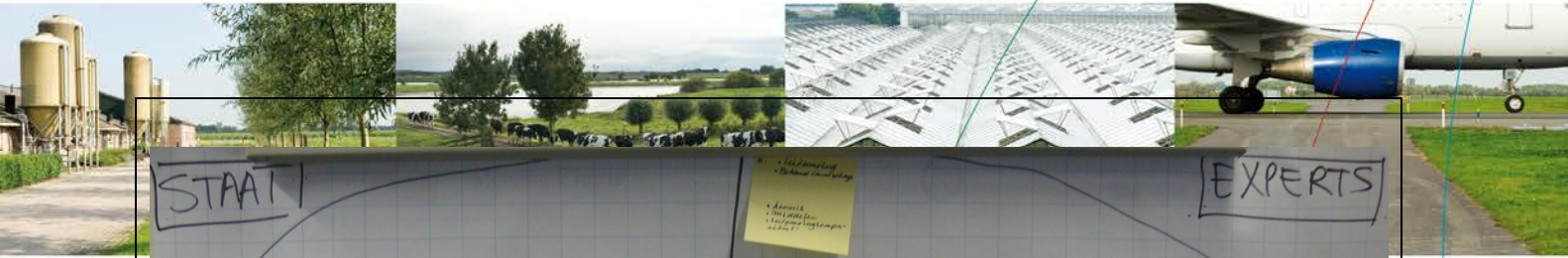
Bijlagen

Annex 1 actorenkaarten

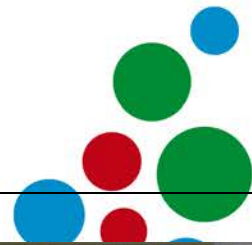

Synthese opbrengst plenair

Opbrengst groep 1

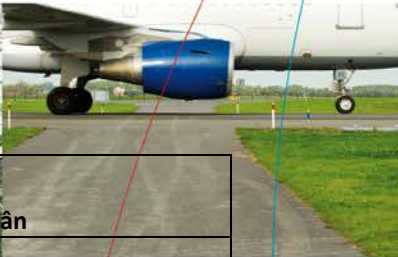
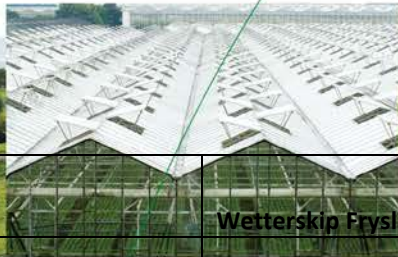

Wledge
Climate

Opbrengst groep 2

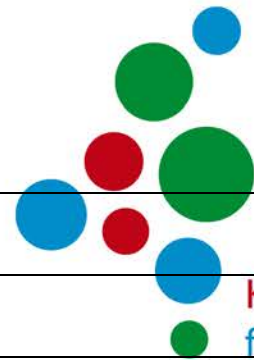

Annex 2 lijst van gemeenten per waterschap

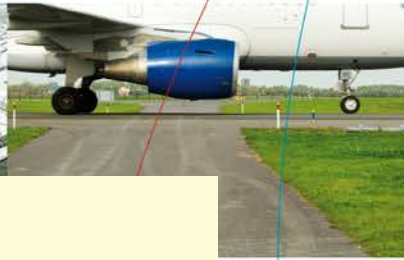
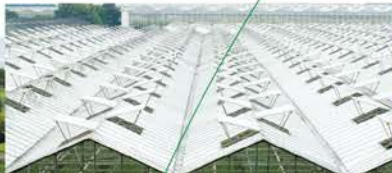
Noorderzijlvest	Hunze en Aa's	Waterskip Fryslân
Appingedam	Aa en Hunze	Ooststellingwerf
Assen	Appingedam	???
Bedum	Assen	
Delfzijl	Bellingwedde	
Dongeradeel	Borger-Odoorn	
Eemsmond	Coevorden	
Groningen	Delfzijl	
Grootegast	Emmen	
Haren	Groningen	
Kollumerland en Nieuwkruisland	Haren	
Leek	Hoogezand-Sappemeer	
Loppersum	Menterwolde	
De Marne	Midden-Drenthe	
Marum	Oldambt	
Midden-Drenthe	Pekela	
Noordenveld	Slochteren	
Ten Boer	Stadskanaal	
Tynaarlo	Ten Boer	
Winsum	Tynaarlo	

Zuidhorn	Veendam	
	Vlagtwedde	

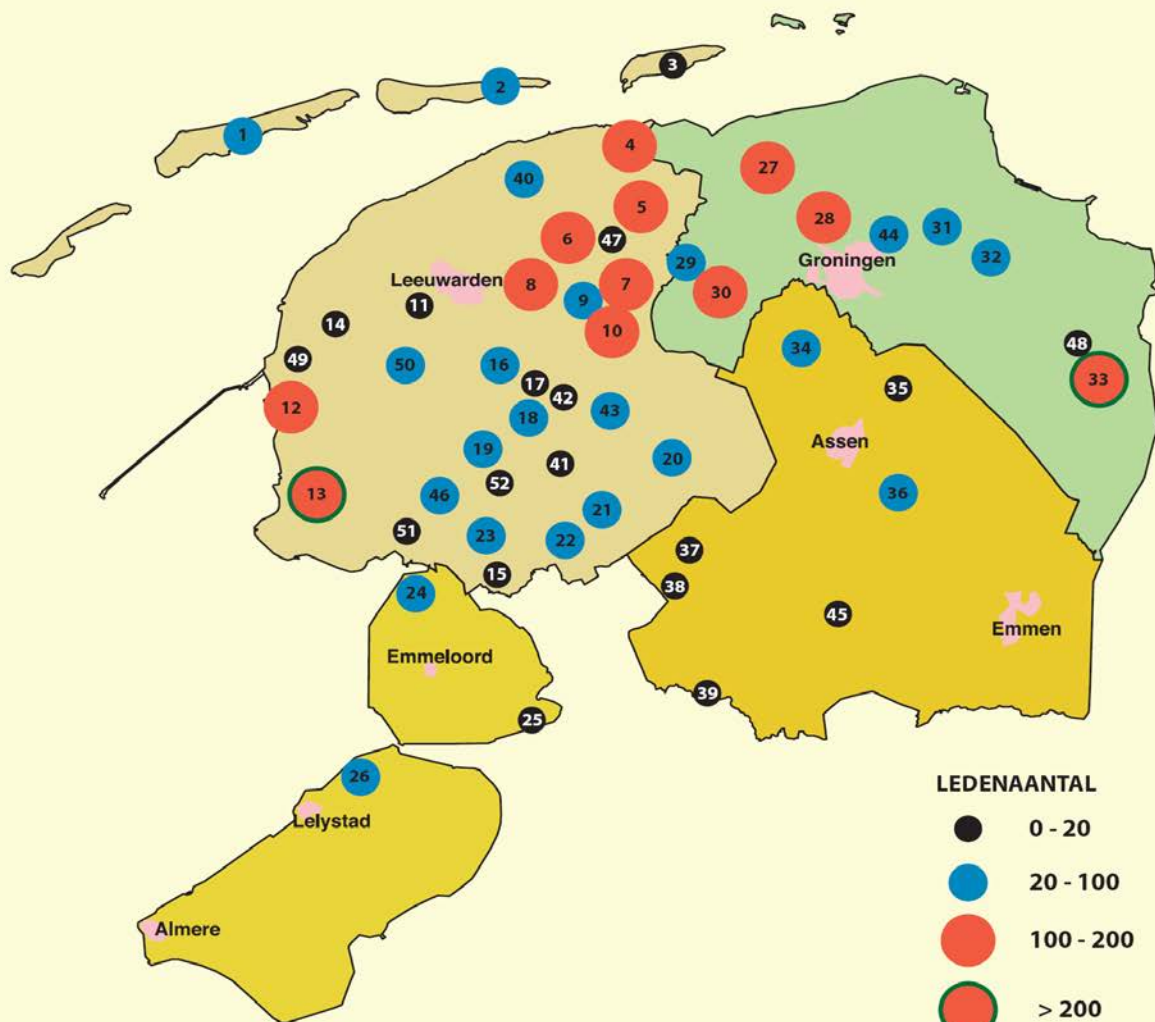
Knowledge
for Climate

Annex 3 Boerennatuur

agrarisch natuur- & landschapsbeheer

BOERENNATUUR

- 1 Boeren met ganzen op Terschelling
- 2 VANGAmeland
- 3 Vereniging Boerenbelang Schiermonnikoog
- 4 Vereniging "GUOZZEKRITE"
- 5 It Kollumer Grien
- 6 Vereniging Agrarisch Landschapsbeheer Dantumadeel
- 7 Vereniging voor Agrarisch, Natuur en Landschapsbeheer in Achtkarspelen
- 8 Beheerscoöperatie Wâld en Finnen u.a.
- 9 Vereniging Eastermar's Lânsdouwe
- 10 Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Smelne's Singellân
- 11 Vereniging voor agrarisch natuurbeheer Oer de Wjuk
- 12 ANV Kuststripe
- 13 Agrarische natuurvereniging "De Súdwesthoeke"
- 14 Agrarische Natuurvereniging Fûgelfrij
- 15 Vereniging voor Agrarisch Natuurbeheer Tusken Mar en 't Reit
- 16 Coöperatie 't Bûtlân U.A.
- 17 Vereniging voor Agrarisch Natuurbeheer TUSKEN BOARN EN SWETTE
- 18 Vereniging voor Ganzenopvang en Weidevogelbeheer "de Fjûrlânnen"
- 19 Vereniging voor Agrarisch Natuurbeheer TUSKEN SKARREN EN MARREN
- 20 Agrarische Natuur- en Milieuvereniging Gagelvenne
- 21 Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer De Tjongervallei
- 22 Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Weststellingwerf
- 23 Vereniging voor Agrarisch Natuurbeheer Tusken Tsjûkemaar en Tsjonger
- 24 Agrarische Natuurvereniging De KOP van de NOP
- 25 Vereniging voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Zwartemeerdijk
- 26 Natuur- en milieucoöperatie Rivierduingebied
- 27 Wierde & Dijk De vereniging voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer Noord-Groningen
- 28 Vereniging voor duurzame landbouw Stad en Ommeland
- 29 Natuur en milieuvereniging De Eendracht
- 30 Boer&Natuur Zuidelijk Westerkwartier
- 31 Vereniging Meervogel
- 32 Agrarisch natuur- en landschapsbeheer Slochteren
- 33 Agrarische Natuurvereniging Oost-Groningen
- 34 Agrarische natuurvereniging Noordenveld
- 35 Coöperatie Drentsche mAat
- 36 Vereniging Meander
- 37 't Maolaand
- 38 Stichting Boermarke Wapserveen
- 39 Milieusamenwerkingsverband 't Riestlaand
- 40 Agrarische Natuurvereniging Om 'e Koaien
- 41 Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Grien Brongergea
- 42 Agrarische Natuurvereniging De Lytse Deelen
- 43 Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer De Alde Delte
- 44 Vereniging voor agrarisch natuurbeheer Ons Belang
- 45 Agrarische Natuurvereniging Broekstreek
- 46 Agrarische Natuurvereniging Tusken Sleatergat en Welleleat e.o.
- 47 Noardlike Fryske Wâlden
- 48 Stichting Particulier Natuurbeheer Oost-Groningen
- 49 ANV Gooyumerpolder
- 50 ANV "De Greidhoeke"
- 51 ANV Tusken Marren en Fearten
- 52 Agrarische Natuurvereniging "De Oustertrijegeaen e.o."

